**Український державний університет
імені Михайла Драгоманова**

ВЕКТОРИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ПІЗНАННЯ:

збірник наукових праць учасників звітно-наукової конференції викладацького складу та здобувачів освіти Факультету психології
ОПП «Психологія» та «Прикладна психологія»
(21-24 квітня 2026 року, м. Київ)

**КИЇВ
2026**

УДК 159.9.01.072:165 [005.745
В 26

Рецензенти:
МОВА Людмила – доктор педагогічних наук, кандидат психологічних наук, доцент, Київський національний університет культури і мистецтв;
ЛУПІЙКО Людмила – кандидат психологічних наук, доцент, заступник декана з навчально-методичної роботи Факультету психології, Український державний університет імені Михайла Драгоманова.

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету психології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (протокол № 13 від 30 квітня 2026 р.).

Вектори психологічного пізнання: збірник наукових праць учасників звітно-наукової конференції викладацького складу та здобувачів освіти Факультету психології ОПП «Психологія» та «Прикладна психологія» (21-24 квітня 2026 року, м. Київ) [Електронне видання] / Загальна ред.: проф. Т.В. Андрущенко, проф. Г.П. Мозгова. Ред. колегія: проф. Л.М. Вольнова, проф. І.М. Ковчина. Київ: УДУ імені Михайла Драгоманова, 2026. 268 с.

Збірник містить тези доповідей учасників конференції та охоплює проблемні питання, що стосуються різних проблем вікового розвитку, соціальної взаємодії та подолання наслідків психотравмуючих ситуацій становлення особистості та діяльності майбутнього фахівця–психолога.

© Колектив авторів, 2026
© УДУ імені Михайла Драгоманова, 2026

Повстяна Анна Сергіївна,
здобувачка другого рівня вищої освіти,
спеціальність С4 Психологія,
ОПП «Психологія»

Ковчина Ірина Михайлівна
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри психології

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБРАЗУ ВЛАСНОЇ СІМ'Ї У ДІТЕЙ РОЗЛУЧЕНИХ БАТЬКІВ

Актуальність проблеми. У сучасному суспільстві спостерігається зростання кількості розлучень, що безпосередньо впливає на психологічний стан дітей та особливості їхнього розвитку. Сім'я є першим і найважливішим соціальним інститутом, у якому формується уявлення дитини про взаємини, ролі, цінності та моделі поведінки. Досвід, отриманий у дитинстві, особливо в умовах розлучення батьків, може суттєво впливати на подальше формування образу власної сім'ї. Особливої уваги потребує питання того, як саме діти з розлучених сімей сприймають майбутні сімейні стосунки, які установки у них формуються та які психологічні труднощі можуть виникати у процесі побудови власної сім'ї.

Ступінь розроблення проблеми. Проблематика впливу сімейного середовища на розвиток особистості дитини досліджувалась у працях таких вчених, як І.Д. Бех, Л.С. Виготський, О.М. Леонтьєв, С.Д. Максименко та інші. Зокрема, Л.С. Виготський підкреслював значення соціального середовища у формуванні психіки дитини, а С.Д. Максименко акцентував увагу на ролі сім'ї як визначального чинника розвитку особистості. Дослідники також зазначають, що розлучення батьків може викликати у дитини тривожність, невпевненість та спотворене уявлення про сімейні відносини.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи психологічні особливості дітей, які виховуються в умовах розлучення батьків, можна виділити низку чинників, що впливають на формування образу власної сім'ї:

- емоційний стан дитини та рівень переживання розлучення;
- характер взаємин між батьками після розлучення;
- наявність або відсутність контакту з одним із батьків;
- стиль виховання та психологічний клімат у сім'ї.

Важливу роль відіграє те, яку модель сімейних стосунків дитина спостерігає після розлучення. Якщо між батьками зберігається повага та підтримка, це сприяє формуванню більш позитивного уявлення про сім'ю.

Натомість конфлікти, агресія чи відчуження можуть призводити до формування негативних установок щодо шлюбу та сімейного життя.

До основних психологічних особливостей формування образу власної сім'ї у дітей з розлучених батьків можна віднести:

- зниження рівня довіри до міжособистісних стосунків;
- страх повторення негативного досвіду батьків;
- труднощі у формуванні стабільних емоційних зв'язків;
- підвищену тривожність щодо майбутніх сімейних ролей.

Разом із тим, варто зазначити, що не всі діти формують негативний образ сім'ї. За умов психологічної підтримки, позитивного соціального оточення та адекватного виховання можливе формування здорових уявлень про сімейні відносини. У таких випадках діти можуть свідомо прагнути побудувати гармонійні стосунки, враховуючи досвід своїх батьків.

Для формування позитивного образу власної сім`ї, потрібно навчити ди тину уникати конфліктних ситуацій засобами комунікації. І.М.Ковчина стверджує у своїх дослідження, що будь-які зацікавлені сторони у попередженні конфлікту, можуть сформувати позитивний майбутній образ сім`ї і у розлучених батьків [5, с. 25-27].

Висновок. Отже, формування образу власної сім'ї у дітей з розлучених батьків є складним і багатофакторним процесом, який залежить від емоційного досвіду дитини, характеру сімейних взаємин та умов виховання. Негативний досвід може ускладнювати побудову майбутніх стосунків, однак за сприятливих умов можливе формування позитивної моделі сім'ї. Важливим є своєчасне надання психологічної підтримки таким дітям з метою гармонізації їхнього особистісного розвитку та підготовки до створення власної сім'ї.

Подальшими розвідками наукових досліджень можуть бути: психологічні особливості розвитку дитини у сім`ї без матері; особливості виховання поведінкових інтересів у дітей дорослими старшого покоління – дідусями та бабусями тощо.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку. Київ : Академвидав, 2012. 256 с.

2. Виготський Л. С. Психологія розвитку дитини. Київ : Освіта, 2006. 512 с.

3. Максименко С. Д. Загальна психологія: підручник. 3-тє вид., переробл. та доповн. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 272 с.

4. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія: Навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2005. 360 с.

5. Ковчина І. М., Панченко М. В. Теоретичні засади ведення переговорів та психологічні особливості уникнення партнерами конфліктів у міжнародних взаємодіях. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки : зб. наук. праць.* 2022. Випуск 19 (64). С. 23-33. https://doi.org/10.31392/NPU-NC.SERIES12.2022.19(64).03

Поліщук Світлана Петрівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психосоматики
та психології здоров'я

Климова Ольга Миколаївна,
здобувачка другого рівня вищої освіти,
спеціальність С4 Психологія,
ОПП «Прикладна психологія»

АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ПСИХОКОРЕКЦІЇ ТРИВОЖНОСТІ ЖІНОК ДОРОСЛОГО СЕРЕДНЬОГО ВІКУ

Актуальність проблеми. У сучасних умовах зростання соціальної напруженості, нестабільності та інформаційного перевантаження проблема тривожності набуває особливої значущості. Дослідники підкреслюють тенденцію до підвищення рівня тривожних станів серед дорослого населення. Особливо вразливою категорією є жінки середнього дорослого віку (35–55 років), які переживають комплексні зміни: трансформацію соціальних ролей, професійні переоцінки, сімейні кризи (зокрема «синдром порожнього гнізда»), а також фізіологічні перебудови організму. Сукупність цих чинників створює підґрунтя для формування хронічного стресу та підвищеної тривожності. У зв’язку з цим актуалізується використання арт-терапії як ефективного засобу психокорекції, що базується на творчому самовираженні та опрацюванні емоційних переживань.

Ступінь розроблення проблеми. Теоретичні засади та практичні аспекти арт-терапії розкрито у працях І. Бабій, О. Колпакчи, О. Вознесенської, які розглядають її як дієвий інструмент психологічної допомоги. Особливості використання окремих технік, зокрема нейрографії, досліджує Н. Володарська, тоді як потенціал казкотерапії висвітлюють І. Євтушенко, О. Гончар, Л. Терлецька та О. Сафонова. Водночас проблема системного застосування арт-терапії саме